

Képzés, továbbképzés, átképzés

A zsűfólásig megtelt teremben három, jól felkészült, széleslátókörű egyetemi oktató beszélgetett Csillag Ferencsel, az FPI munkatársával:

Dr. Nádasi Mária, az ELTE egyetemi tanára,

Dr. Bagdy Emőke, a Károli Gáspár Református Egyetem tanára,

Dr. Bosch Márta, a BME képzésvezető tanára.

Csillag Ferenc a következőkkel indította a beszélgetést:

A társadalom elvárásainak igen nehéz megfelelni a közoktatásból kikerült diákoknak. A pedagógusoknak egyre több mindenre kell fölkészíteniük a tanulókat. Sokszor hallani a következő kérdést pedagógusoktól: Ezt is nekem kell tudnom? Ezt is nekem kell megoldanom?

Mire képez hát a felsőoktatás? Mire képzett a pedagógus?

NM: A magam részéről az ELTE – modellként ismert jelenségről tudok beszélni. Hiszen az ELTE jelenleg a pedagógusképzés minden szintjén jelen van. Sok a hallgató, természetesen ennek megvan a veszélye: az eltömegesedés. A társadalom megváltozott igénye természetesen megváltoztatta a felsőoktatás iránti elvárásokat is.

Korábban tisztábbak voltak a viszonyok, ma megjelent a pluralizmus, az iskolák szakmai autonómiája megnőtt.

Ma a tanárképzés a változásokra való felkészítést kell hogy vállalja, mind tartalmi, mind módszertani, mind szemléletbeli változásra való felkészítést.

Természetesen hangsúlyozni kell, hogy a diploma korábban sem, és a jövőben sem fog kész pedagógust jelenteni. A pedagógiai munka alapja ugyanis az a hétköznapi pedagógiai tudás, amelyet csak a mindennapi gyakorlat során lehet megszerezni.

Pedagógusképzés csak a képzés utáni napi gyakorlattal képzelhető el.

Jónak tűnik, hogy néhány oktatási intézményben megjelent a mentor rendszer, mind a szaktárgyi, mind az osztályfőnöki munka tekintetében. A kétféle pedagógiai feladat egymásba dinamikusan kapcsolódó, egymásba átfolyó munkát jelent.

De azt is tudni kell, hogy tudás és személyiség tekintetében a pedagógus pályán nincs végső állapot.

BE: Új kihívások várnak a felnőttoktatásra a 21. században, amikor megjelent a változásmenedzsment és az élethosszig tartó tanulás fogalma. Nemrégén Franciaországban volt módom ismerkedni az ottani felsőoktatási, továbbképzési rendszerrel. A francia pontozási rendszer sugallja: a felsőoktatásból kikerülve nincs befejezve semmi. Jelenleg Magyarországon a tanárképzésben gyenge a gyakorlati rész, pedig ez fundamentális kérdés. A rövidebb idő alatt, több hallgató számára átadott, megnövekedett ismeretek elveszik a gyakorlat,

képességfejlesztő stúdiumoktól az időt, pedig a pedagógus személyiség nagyon fontos. Gyakorlat keretében kell megtanítani a hallgatókat az átadó tudás képességére, a befolyásolás módszertanára, a kommunikációs tudásra. Igen kommunikációs tudásra, hiszen a pedagógus hivatásos kommunikátor!

Nagyon fontosnak vélem a személyiségfejlesztést a tanárképzésben, hiszen a pedagógus esetében munkaeszköz a személyisége.

Hangsúlyos szerepet kellene kapjon a képzésben a mentálhigiénés oldal, mert a pedagógus szakma az állandó stressz helyzet miatt, személyiséget fogyasztó szakma. Magam kötelezővé tenném a rekreáció oktatását, hiszen nagyon fontos a hivatás szempontjából a saját egészség védelme.

Másik oldalról úgy látom, hogy a közoktatási szabályozókkal összhangban fölerősödött a gyakorlat értéke.

Hadd adjak hangot itt az iránti vágyamnak, hogy a felsőoktatásban megjelenjen a konszezusos képzés.

BM: Magam is úgy látom, hogy a nagy elméleti tudásátadás gyakran értelmét veszti a tudástartalmak gyors elavulása miatt. A tanárképzésben is meg kell jelenjen az érdeklődés és igényfelkeltés, mint módszer. A pedagógusképzésben ugyanakkor fontos a személyiségformálás.

Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni a szülői elvárás szerepét a mindennapi pedagógiában. Azt látni, hogy a gyakorló tanárok között sok a megkeseredett, amelyre Emőke is utalt.

Ugyanakkor a tanárképzésben fontos hangsúlyozni, hogy a kikerülő pedagógusok egy sajátos közösség, a nevelőtestület részévé lesznek, s mint az oktatási szervezet tagjai a „kollektív bölcsesség” részeseivé is válnak. Egyre fontosabb a pedagógusképzésben a közgazdasági- jogi és pedagógiai ismeretek komplexitása.

NM: Igen a gyakorlat egyre inkább fölértékelődik, ám ennek jól megértett, elméletek megalapozott tudásra van szükség.

Az egyetem, a felsőoktatás „szűrt „ismeretet ad át: amit lehet alkalmazni, amibe lehet kapaszkodni. Mindenképpen szükséges a pedagógiai fantázia fejlesztése.

BE: A tanítás módszereiben paradigmikus váltás következett be. Egyre fontosabb a „tanítsuk meg tanítani. A frontális óravezetés helyett a felsőoktatásban is meg kell jelenjen a kooperatív tanítás módszertana. Egy-egy ilyen kiscsoport munkáján alapuló óra sokkal többet jelenthet a hallgatóknak, mint a hagyományos frontális oktatási módszer. A csoportok „problématörténeteket” kapnak, s maguknak kell megfogalmazni a feladatokat a csoport egy-egy tagja számára. Legyen benne vezető, időgazda, moderátor, szóvivő egyaránt. A probléma tisztázása után következik a csoportban az ötletbörze, majd annak eldöntése miről számolnak be. A végeredmény elkészítése lehet házi feladat is.

Ez a fajta munkamódszer intenzívebb odafigyelést igényel a csoport valamennyi tagjától, s a munka legnagyobb pedagógiai eredménye a szétesettség helyetti

összefogottság. Ezt az interaktív tanítási módszert az Európai Unió országaiban már alkalmazzák a felsőoktatásban is.

CsF: Hogyan tud mindez megvalósulni a bolognai folyamat keretében, mennyire felkészült a bolognai folyamatra a felsőoktatás, a tanárképzés?

BM: A szakirányú továbbképzés, a megszerzett tudás, ismeret bővítése a szülők és a társadalom igényei szerint kiemelkedő jelentőséggel bír. A kötelező (120 órás) továbbképzés, jól illeszkedik az élethosszig tartó tanulás gondolatához.

A pedagógus társadalomban is nő emiatt a különbség. A bolognai folyamat okán a felsőoktatási intézmények az első három év után nem adhatnak tanári diplomát, aki a későbbiekben ezt akarja megszerezni, annak 10 kredit értékben pedagógiai tárgyakat kell hallgatni. A 4-5. évfolyamon aztán 40 óra pszichológiai, 40 óra szakmódszertan, 40 óra gyakorlat kötelező. A rendszer érdekessége, hogy az óvónők, tanítónők is belépnek a masterképzésbe.

CsF: Európa kapui valóban kinyíltak, de vajon mire készít fel az egyetem első három éve?

BE: Amit most élünk meg az történelembeli helyzet. A felsőoktatás nagy kihívása az, hogy megtartva az elméleti igényességet sokkal inkább eszközös, módszertanos gyakorlati tudást adjon a jövő pedagógusoknak. Ehhez nagyon fontos Nádasi Mária által említett mentori, tutori rendszer bevezetése. A nagy kérdés persze az, hogy mi lesz az 1-3 évet végzettek sorsa, van-e rá szükség, hogy ennyi technikust bocsásson ki az egyetem?

A megváltozott társadalmi igények új típusú tudást igényelnek a pedagógusoktól. Hogyan készül föl a továbbképzésre a felsőoktatás? Az oktatási intézményeknek el kell készíteniük a továbbképzési-, munkaerő-fejlesztési tervüket, amelyet állami normatív hozzájárulás kapcsolódik. Az intézményvezetőknek tudniuk szembe kell nézniük a prioritásokkal. Egyre több az akkreditált továbbképzés, ám a pedagógusok alulinformáltak legtöbbször. Lényeges lenne, hogy az iskolák személyre szabottan készítsék el a továbbképzési tervüket.

NM: A pedagógus szakvizsga szakirányú továbbképzésre jelentkezőknek csupán 30%-a általános iskolai tanár. A pedagógusok szívesen választják azokat a továbbképzéseket, amelyek nem szaktárgyukhoz kapcsolódnak: személyiség-fejlesztés, prevenció, szociológia, fejlesztőpedagógia. Az ELTE ezeknek az igényeknek felismerése után indította útnak sorozatát, amely pedagógusok pedagógusoknak címet kapta.

Az egyetemek most dolgoznak azon, hogy az alap és a szakirányú képzést hogyan hangolják össze, hogyan kapcsolják össze. (milyen stúdiumoknak kellene bekerülni a szakirányból, az alapképzésbe.)

BE: Egyre fontosabbak lesznek a hivatásgondozó képzési formák. A pedagógus szakvizsga mellett sokan választják a szakképesítést adó képzést.

Így indult a BME közoktatás vezetői szakirányú képzés keretében több 30 órás akkreditált tanfolyam.

Mindenesetre egyet tudni kell: egy hajóban evezünk.

BM: Fontos lenne a gyakorló iskolai hálózat újragondolása, kialakítása. Egy 60 órás gyakorlat lehetőséget ad során nem a szaktárgyi gyakorlatot kell megvalósítani, hanem tanulni az iskolát. És ebben a rendszerben minden iskolának magának kell kitalálni, hogy mit akar megtanulni.

A kérdések megerősítették a beszélgetés résztvevőit a gyakorlat jelentőségéről, a továbbképzés fontosságáról.

A Fővárosi Pedagógiai Napok idei szlogenje a társadalom-gazdaság- oktatás hármását jelölte meg. Ez a beszélgetés arra a kérdésre kereste a választ, hogy hol van ma Magyarországon az oktatás helye. – zárta a beszélgetést Csillag Ferenc.

Közreadja:

Hock Zsuzsanna
pedagógiai szakértő